

2020 års verksamhetsberättelse för föräldraorganisationen BARNverket

(A:1) INLEDNING

BARNverket är en rikstäckande partipolitiskt och religiöst obunden förening. BARNverket arbetar för att föräldrar ska veta att deras barn befinner sig i en trygg och hälsofrämjande miljö i skolväsendets verksamheter från förskola till gymnasium.

BARNverket bildades år 2000 på grund av att föräldrar på olika håll i Sverige konstaterade försämringar för barnen i form av att antalet barn ökade i grupperna och att antalet utbildade pedagoger minskade i samtliga skolverksamheter. Att reagera på och synliggöra faror och problem för barns utveckling och hälsa i befintlig verksamhet och dess miljöer samt vid förändringar för barn och unga ser BARNverket som en självklar och viktig uppgift. Av det skälet ägnas mycket arbete inom organisationen åt att lyfta fram förebyggande riskbedömningar och barns behov för utveckling och hälsa, lärande och prestation.

BARNverket kan idag också konstatera att många av de frågor som oroade föräldrar år 2000 fortfarande är högaktuella inom skolans olika verksamhetsområden.

BARNverket larmar om brist på hälsofrämjande ytor och rum för utveckling av barnhjärnan, kroppen och sinnena. Förutsättningarna blir allt sämre för barns psykiska och fysiska trygghet, utveckling och hälsa. Detta i en allt snabbare föränderlig värld med bristande förebyggande riskbedömningar och kompetenta tvärprofessionella barnkonsekvensanalyser vid förändringsarbete och beslut som rör barn.

BARNverket är öppet för alla föräldrar och andra engagerade personer som vill medverka till att barnens förskola, skola, fritidshem samt gymnasium ska vara utvecklings- och hälsofrämjande för barns hjärna och kropp. BARNverket motsätter sig den påbjudna digitaliseringen som leder till alltför mycket stillasittande. Förtätade städer och många skolbyggnaders utformning, inredning och gårdar utgör tyvärr inte alltid miljöer för optimal utveckling, hälsa och trygghet samt lärande och prestation. Barns behov tillgodoses inte. Därför behövs "Barnens arbetsmiljölag – från förskola till gymnasium"

(A:2) BARNverkets Grundvärderingar

Föräldrars ansvar för sina barns utveckling, hälsa och lärande ska motsvaras av ett ansvarstagande och en helhetssyn på barnet i skolväsendets verksamheter.

Barnhjärnans, kroppens och sinnenas behov för optimal utveckling, hälsa och lärande samt prestation ska styra skolväsendets verksamheter och dess miljöers utformning.

Föräldrars delaktighet i skolväsendets verksamheter gällande utveckling, hälsa och prestation ska tillgodoses.

(A:3) BARNverket MÅL

BARNverkets mål är att arbeta för att alla skolverksamheter ska ha en trygg, säker och hälsofrämjande miljö för barns och ungas utveckling, hälsa och lärande samt prestation. Detta utifrån hela barnet, fysiskt och psykiskt, och utifrån att barn har kropp, sinnen och en känslig hjärna i stark utveckling. Detta förutsätter verksamheter som har ett barn- och elevhälsoperspektiv.

(B) RIKSMÖTET

Den 24 sept 2020 hölls årets riksmöte digitalt på grund av pandemin.

Årets "Program-del":

"Vad är kvalitet utifrån ett barn- och elevhälsoperspektiv?"

- i förskolor och skolors inne- och utemiljöer

- gällande stadsplanering, byggnationer och grönområden”

Monica Westers presentation med efterföljande diskussion berörde bland annat bristen på lagar, regler och gränsvärden utifrån hänsyn till barnhjärnans och barnkroppens behov för optimal utveckling, hälsa och trygghet samt lärande och prestation. Dessutom saknas det åldersanpassade förebyggande riskbedömningar och barnkonsekvensanalyser i samband med utredningar och förändringsarbeten som rör barn från förskola till gymnasium.

Även det viktiga arbetet med att öka beslutsfattarens kompetens och förståelse för de fysiska och psykiska inomhus- och utomhusmiljöernas betydelse för barns och elevers utveckling, hälsa, och lärande i skolväsendets verksamheter betonades.

Efter program-delen övergick mötet i det egentliga riksmötet.

I likhet med andra år beslutade Riksmötet om det kommande årets inriktning. Som övergripande mål 2020 beslöts gälla: ”BARNverkets mål är att arbeta för att alla skolverksamheter ska ha en trygg, säker och hälsofrämjande miljö för barns och ungas utveckling, hälsa och lärande samt prestation. Detta utifrån att hela barnet; fysiskt och psykiskt, och utifrån att barn har kropp, sinnen och en känslig hjärna i stark utveckling. Detta förutsätter verksamheter som har ett barn- och elevhälsoperspektiv.” (Riksmötesprotokoll 24 sept 2020)

BARNverkets grundvärderingar fastställdes för 2020 enligt ordalydelsen:

”Föräldrars ansvar för sina barns utveckling, hälsa och lärande ska motsvaras av ett ansvarstagande och en helhetssyn på barnet i skolväsendets verksamheter. Barnhjärnans, kroppens och sinnenas behov för optimal utveckling, hälsa och lärande samt prestation ska styra skolväsendets verksamheter och dess miljöers utformning. Föräldrars delaktighet i skolväsendets verksamheter gällande utveckling, hälsa och prestation ska tillgodoses”

Vad gäller BARNverkets kvalitetsmål beslöts att uppdra åt styrelsen att fortsätta se över och uppdatera dessa, (se verksamhetsberättelse 2019).

I det konkreta arbetet med att påverka beslutfattare på olika nivåer och opinionsbilda uppmanades det att i alla relevanta sammanhang fortsätta att:

- Lyfta fram BARNverkets grundvärderingar.
- Framhålla att barns och ungdomars miljöer och verksamheter ska anpassas efter växande människors behov för en god och bra utveckling, hälsa och lärande samt säkerhet och prestation
- Synliggöra fysiska miljöfaktorers betydelse för fysisk, psykisk och social utveckling och hälsa samt lärande och prestation..
- Lyfta fram vikten av kompetenta barnkonsekvensanalyser utifrån barnhjärnans och barnkroppens behov i skolväsendets miljöer och verksamheter.
- Behovet av att följa upp och påverka vid ny-, om- och tillbyggnationer av förskolor, skolor och gymnasium.
- Lyfta fram systemfelet att förebyggande riskbedömningar utifrån ett barn- och elevhälsoperspektiv saknas i skolväsendets systematiska kvalitetsarbete.

BARNverket ska arbeta mot målen genom:

- publiceringar på Facebook, hemsidan och kunskapsbanken.
- skrivelser och remissyttranden till myndigheter.
- kontakter med föräldrar, barn och unga, representanter för skolväsendets verksamheter, experter samt forskare inom områden som rörelse, samspel och den

fysiska miljön samt barnhjärnans och barnkroppens behov.

- media och debattörer.
- personliga möten vid konferenser, studiebesök, möten och deltagande i referensgruppsmöten
- att kontakta politiker.

(C) MEDLEMSKAP

Medlemskontakter sker via hemsida, Facebook, telefon och fysiska möten.

(C:1) MEDLEMSREGISTER

Via hemsidan och Facebook kan besökare registrera sitt medlemskap. Mejl skickas ut till samtliga medlemmar när omregistrering ska ske. Medlemskapet i BARNverket är avgiftsfritt.

(C:2) MEDLEMMAR

230 medlemmar var vid årsskiftet omregistrerade under året enligt Skolverkets regler och har godkänt GDPR. På grund av GDPR har BARNverket nu endast uppgifter om ny- och omregistrerade medlemmar under 2019. Det stora antalet medlemmar, 4269, som inte gjort ett aktivt val att omregistrera sig har därför tagits bort 2020.

(D) BARNverkets arbete har bland annat genomförts:

(D:1) Med hjälp av hemsidan och Facebook

Som exempel kan lyftas fram:

Förskolan

- Samtliga politiska partier i riksdagens utbildningsutskott är beredda att tillsätta en bred utredning om förskolans behov och förutsättningar, vilket BARNverket stödjer. Flera partier flaggar också för att införa lagstiftning gällande barngruppernas storlek.
- Forskare från Karolinska Institutet ifrågasätter de dramatiskt positiva effekterna av forskningsöversikten "Förskolans påverkan på barns hälsa – en genomgång av den vetenskapliga litteraturen". Publicerad av Folkhälsomyndigheten och Stockholms läns landsting, 2017 med studier på barn som gått i förskolan på 1960-, 70- och 90-talet i Norge och Danmark. BARNverket anser att det skulle vara mer intressant om FoHM och SKR kunde lyfta fram kunskap om kvaliteten i dagens förskola i Sverige gällande pedagogik, organisation och fysisk miljö utifrån Barnets behov. Frågeställningen skulle kunna vara:
Har svensk förskola idag, 2020, en hälsofrämjande och barnanpassad verksamhet och miljö utformad för barnhjärnans, kroppens och sinnenas behov för optimal och allsidig utveckling, hälsa och lärande?
- BARNverket har kontaktat Barnombudsmannen angående SVT- serien "Våra barns hemliga liv". Barns behov av anknytning till någon trygg vuxen lyser med sin frånvaro i de två första avsnitten. BARNverket vänder sig mot att barnen lämnas att själva lösa konflikter och ta hand om sina och andra barns frustrationer.
- I den reviderade läroplanen för förskolan, Lpfö 18, gör man ingen skillnad på de olika behov som de yngsta respektive de äldsta barnen har. Men i boken "De

ungsta barnens egen läroplan”, blir det tydligt att omsorg är överordnat lärande för våra yngsta barn.

Covid-19

- Våra skolor är inte byggda för en pandemi.
- Rekommendationer om smittskyddsåtgärder i skolorna och förskolorna måste baseras på mer tillförlitligt underlag.
- Kungliga vetenskapsakademien rekommenderar att munskydd används inomhus i allmänna lokaler.
- BARNverket har i samarbete med Vetenskapsforum Covid-19 och föreningen COVID-19, Skola & Barn tagit fram rekommendationer till Rektorer och Skolhuvudmän med anledning av Covid-19.

Arbetsmiljö

- BARNverket rekommenderar föräldrar och personal att använda sig av Arbetsmiljöverkets hemsida: ”Tips och arbetstagares anmälan” Detta för att påtala brister/risker som ni upplever att rektorer och skolledning EJ har åtgärdat när det gäller skydd för ohälsa, skada och smitta, t ex Covid-19, i skolväsendets verksamheter, förskola till gymnasium.

Skärmar

- Forskare ser tydliga samband mellan skärmtid före sju års ålder och uppmärksamhetsproblem när barnen blir äldre.
- Optikerna möter allt fler, även yngre, barn med skärmrelaterade ögonproblem, och barns ögonhälsa ökar nu i snabb takt.
- En studie på svenska barn visar att de i genomsnitt ägnar 25 timmar i veckan åt digitala skärmar. Bland tonåringar uppgår skärmtiden till hela 37 timmar!!
- Okorrigerade synfel och skärmrelaterad ohälsa påverkar såväl inlärningsförmåga som studieresultat negativt med ökade kostnader på sikt.

Toalettbesök

- 43 procent av landets högstadie- och gymnasieelever uppger i en undersökning att de avstår från toalettbesök varje vecka. Främsta orsaken är att toaletterna inte städas tillräckligt ofta.

Skolbyggnader

- Bristande underhåll gör att skolor förfaller. Elevkullarna fortsätter öka för varje år. Sju av tio kommuner svarar i en enkät: Vi är i behov av nya lokaler inom de närmaste fem åren.
- Det räcker inte med att Sverige bygger miljödiplomerade, energieffektiva förskolor och skolor för modern pedagogik, med trygga mötesplatser och modern teknik. Sverige måste också bygga förskolor och skolor för den känsliga växande barnhjärnans och barnkroppens utveckling och behov för optimal utveckling, hälsa

och lärande samt prestation.

- Hälsoproblem på landets nybyggda skolor till följd av ventilationsproblem. Nu begärs omedelbara åtgärder.
"Där det är möjligt att öppna fönster görs detta, men detta är inte möjligt i flera rum", skriver skyddsombuden i anmälan till arbetsmiljöverket.

Gårdar

- Barn behöver skogsdungar, natur och utmanande lektytor för att utvecklas optimalt samt leka och ha roligt. Men i det moderna byggandet med många höga hus, små gårdar, fallhöjdsregler och massproducerade lekredskap och kemikalie mattor skapar detta ointresse för den livsviktiga leken hos barn. Samhällsbygget, lekparkerna och regler måste utgå från barns behov för optimal allsidig utveckling, hälsa och lärande.
- BARNverket anser att det behövs en lagstiftning om hur stora förskolegårdar och skolgårdar minst ska vara.

(D:2) BARNverket har under året 2020 haft extra fokus på:

(D:2:1)"Vem skyddar barns och elevers rätt till liv och hälsa under pandemin?"

Skolväsendet är Sveriges största arbetsplats. Arbetsmiljölagen omfattar skolpersonal och elever från och med förskoleklass.

BARNverket har tidigare påtalat behovet av kompetenta, tvärvetenskapliga riskbedömningar i skolväsendets verksamheter. Riskbedömningar är en viktig del av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Där ska påtalas möjliga risker och hur man ska skydda sig mot dessa.

Krav på riskbedömningar uttrycks tydligt i arbetsmiljölagen och smittskyddslagen. Syftet är att förebygga sjukdom, skada och dödsfall. Under pandemin har sådana riskbedömningar eftersatts i skolmiljön.

Genom att ha skolorna öppna utan effektiva smittskyddsåtgärder, utan att räkna med riskerna för asymtomatisk smitta, luftburna smitta och risken att barn ska sprida smitta mellan varandra, eller till personal - har man utsatt både barn, personal och föräldrar för stor smittorisk. Smittspårning i skolan har varit mycket begränsad då barn inte ansågs "drivande". Många skolor har därför inte informerat om när smitta inträffat.

- Försiktighetsprincipen – att ta det säkra före det osäkra - har åsidosatts.

Alltmer kunskap om viruset tyder på större risker än vi först kunnat förutse: långtids covid, MIS-C bland barn, presymptomatisk smitta, nya mutationer vid utbredd samhällsspridning...

BARNverket har tillsammans med Föreningen COVID-19, Skola&barn samt Vetenskapsforum Covid-19, samt toxikologen och lungforskaren Åsa Wheelock, docent vid Karolinska Institutet, utarbetat "Rekommendationer till skolhuvudmän och rektorer" (Schweizer-ostmodellen), för ett bättre smittskydd i skolorna. Detta distribuerades till samtliga kommuner samt riksdagspartier under november 2020. Rekommendationer som kan

begränsa risken för smittspridning – såsom god ventilation, vädring, användande av munskydd och bubbeltänk, begränsning av antal personer på en avgränsad yta i skolan – har till stor del uteblivit. Motivering från skolledningar har ofta varit en referens till att man istället följer Folkhälsomyndighetens (Fohm) rekommendationer. Detta är dock en direkt felaktig referens då Arbmetsmiljölagen och inte rekommendationer från Fohm utgör lagrummet för skolans arbetstagare, vilket inkluderar barn under skolplikt.

Uppdraget att skydda barn och personer i kontakt med skolväsendets verksamheter har därmed åsidosatts.

(D:2:2) Barns utemiljöer: förskolegårdar, skolgårdar, lekparker och parklekar.

Flera besök har gjorts på gårdar och parker runt om i landet. I samband med att en lekpark skulle uppgraderas i Spånga/Stockholm passade BARNverket på att fråga forskare och experter på barns motoriska utveckling och samspel och lek, föräldrar, barn och ungdomar vad de önskade av en bra utemiljö.

Forskarnas och experternas önskemål, några exempel

- Viktigt med redskap som utmanar barns vestibulära sinne, och därmed balansförmåga, såsom möjligheter att rutscha, gunga, snurra och hänga upp och ner. Vanliga gungor och voltstänger.
- Lekredskap ska inte stå för långt från varandra, utan kunna bilda en enhet.
- Nät att klättra i, rep, stockar stubbar, bommar, klätterredskap där barnen kan balansera och hoppa från. Tunnlar att krypa igenom, "lianer att svinga sig i".
- Viktigt med möjlighet till positiv risktagning – att det inte är "helt säkert" utan "tillräckligt säkert" då tycker man det är roligt och vill fortsätta leka och lära.
- Barn med funktionsvariationer har balansutmaningar och en lägre "motorisk ålder" än deras "biologiska ålder". De behöver därför utmanas med ojämna underlag, kullar, backar m m för att utveckla motoriken.
- Planerare av barns utemiljöer behöver ha kunskap om barns motoriska utveckling och hur miljön påverkar motoriken
- Vatten och försök att efterlikna naturens utmaningar

Föräldrars och barns önskemål,

- Gungor i alla möjliga varianter, gungbräda, singelgunga, babygunga osv
- Rutschkanor
- Karusell/snurr-redskap
- Studsmatta
- Klätterställningar med många olika funktioner, gärna med olika svårighetsgrader i samma ställning
- Armgång en favorit lek "Gibbonapa" Spindelmannen"
- Vatten
- Skugga

13-19-åringars önskemål

- "Ståsnurra/karusell, som flera kan stå på samtidigt"
- Enkla träbänkar som står mitt emot varandra med ett bord i mitten
- Hängplatser med snurr och gungfunktion, snurrfåtöljer, hängmatta, stor kompisgunga

Övrigt: Gungor

Det finns många kommentarer och synpunkter på lekutrustning, t ex gungor, en klar favorit för såväl ung som gammal.

- att sitsen skapar förutsättningar för att barnen själva ska kunna ge fart
- att sitsen på gungan inte sitter för lågt så att barnen slår i fötterna när de ska ge sig själva fart
- att sittbrädan inte är för hal – gäller kanske främst de mindre barnen, då de större barnen gärna föredrar en halare sits då de använder gungan som avstamp till ett jättehopp
- babygungans sits måste vara ergonomisk
- kedjorna till gungorna får inte vara för korta – ger ett ryckigt gung
- att sitsen på brädgungan är tillräckligt bred så att även de äldre barnen kan sitta och gunga utan att kedjorna skär in i höfterna
- att kedjornas fästen in i ställningen inte sitter för brett, så att barnen kan snurra på gungan - den uppskattade karusellen
- fjädergungan uppskattas av mindre barn och finns i olika varianter, ryckigt och lite mer stressande eller mer lugnt, mjukt och avspänt

”Visuella konstillationer”

Det finns en stor oro, både hos föräldrar och experter, för att dagens parker riskerar att bli gestaltade med ”visuella konstillationer” för dyra pengar. Det finns också en oro för att underlaget riskerar att bli en stor halkrisk när grus hamnar på asfalt eller när kemikalieinnehållarna blir glashala vid minusgrader.

(D:2:3) Förskolebyggnaders planläggning, arkitektur och inredning

Flera studiebesök har gjorts på förskolor. Det som kan nämnas är att upplevelsen av stress är betydligt högre i de moderna stora byggnaderna. Lärare i lågstadiet upplever att barn som kommer från nybyggda förskolor med många barn, stora öppna planlösningar, högt i tak och glasväggar är mer stressade och har mer koncentrationsproblem än barn som kommer från de små enheterna.

Byggs det idag förskolor för rörelse och samspel med en bra fysisk miljö, inne och ute? BARNverket bad tvärprofessionell expertis inom området förskolebarns behov lämna några synpunkter på dagens moderna förskolebyggnader.

- Barnets bästa är lag. För att veta vad som är barns bästa under olika utvecklingsstadierna och åldrar, med hänsyn till den känsliga barnhjärnan och barnkroppen måste experter på just detta ingå i hela processen när förskolor ska planläggas, byggas och inredas. Riktlinjer, standardiseringar och rekommendationer bör rimligtvis utarbetas av expertgrupper, med kunskap om barns behov för optimal åldersanpassad, allsidig utveckling, hälsa och lärande.
- Byggnader i två våningar med en entré skapar trängsel och stress vid t ex hämtning/lämning.
- Bättre med många mindre rum än stora rum.
- Kala, kalla, omysiga, sterila, för vita och ljusa rum samt stora öppna ytor, glasväggar samt högt i tak skapar stress och visuellt och auditivt buller.
- Mjuka soffor, kuddhörnor, mjukdjur och mjuk belysning saknas för sagostunden med boken.
- Rörelserum med inredning av klätter- och rörelseredskap har de senaste åren plockats bort och ersatts av stillasittande aktiviteter i ateljéer och IKT- rum. Detta kommer

att påverka förutsättningar för allsidig och hälsosam rörelseutveckling, fysisk och psykisk hälsa samt koncentration, lärande och prestation.

- Dockvrån har plockats bort och ersatts av bygg- och teknikrum.
- Matsituationen ska erbjuda en lugn och rofylld miljö i liten grupp, idag åter även de minsta barnen i en stor och kal matsal
- Små ej kuperade förskolegårdar, gårdar med dålig luft- och ljudmiljö, gårdar med brist på natur och bra balans mellan sol och skugga borde ej få finnas.
- Konstnärligt skapande – och övande! - görs bäst i en lugn rofylld miljö
- Flexibilitet är bra och nödvändigt så länge det handlar om följsamhet, och inte förvirrande förändringar.
- Tillgänglighet och delaktighet nämns ofta men man missar att ta upp hur barn UTAN svårigheter ska få den stimulans som de behöver

Studiebesök förskola - belysning

Pedagoger:

- Upplever att det är svårt att få till en bra mysbelysning, det blir antingen för mörkt eller för ljust i rummet, framförallt på torgen.
- Viktigt med bra belysning när de jobbar, att det går att få en upplyst och dämpad belysning när det behövs.
- Bra men väldigt enförmig belysning. Tråkigt att en inte kan välja att en lampa ska lysa, då måste alla lampor lysa, annars måste man klättra upp till lamporna och stänga av de lampor man inte vill ha.
- Väldigt opersonlig belysning, som i en matsal ungefär.
- Utifrån ett barnperspektiv tycker jag inte att det är något trevligt ljus. känns som strålkastare
- Svårt att hitta bra belysning ibland då det saknas allmänbelysning
- Då vi har många öppna ytor ställer det till det när en aktivitet kräver släckta lampor i ena delen av rummet medan en annan aktivitet kräver ljus.
- Ur ett barnperspektiv kan det såklart vara besvärligt med punktbelysningen som spottarna utgör då det är lätt hänt att de ser oss vuxna i starkt motljus
- Någoting som kan driva mig till vansinne är att lampknapparna sitter på en nivå som är tillgänglig även för de yngsta barnen.
- Upplever att det är relativt vitt starkt ljus
- Vissa ljuskällor borde ha en varmare ton

(D:2:4) Ljusmiljöns betydelse

80% av alla våra sinnesintryck går via ögonen. En undermålig ljusmiljö kan ge en rad negativa konsekvenser såsom svårigheter att fokusera, trötthet, huvudvärk, stress och sömnsvårigheter samt spänningsrelaterad värk.

BARNverkets erfarenhet är att besvären inte enbart gäller vuxna utan också våra barn. Detta har de senaste åren blivit tydligt i samband med att ny-, om- och tillbyggnationer av förskolor och skolor har accelererat och det ”nya ljuset” har installerats utan att göra förebyggande riskbedömningar och konsekvensanalyser för barnhjärnan, kroppen och det känsliga ögat. Detta med avseende på bland annat flimmer, bländning, färgtemperatur och ljusstyrka samt ögats ljuskänslighet.

Ljus och belysningstips från optiker:

- Dagsljus motverkar närsynthet
- Ledplattor infällda i tak riskerar .blem och dålig arbetsställning

- Flimmerfri belysning, både visuell och icke-visuellt
- Flimmer påverkar hjärnan och kan ge huvudvärk och trötthet
- Nedåtriktat ljus upplevs mörkare
- Frostad lampa sprider bättre ljus än klarglas
- Om ej dynamisk färgtemperatur finns – då ska varmljus installeras
- Kallt klimat föredrar varmljus - varmt klimat föredrar kallt ljus
- Tillräckligt med dagsljus
- Gärna reglerbar och avstängningsbar belysning
- 20-20-20-regeln: När du tittar på skärm tag en paus var tjugonde minut. Titta på ett objekt minst 20 meter bort i 20 sekunder
- "Naturlig utomhusvistelse med naturligt ljus"

(D:3) KUNSKAPSBANKEN

Den uppskattade och målanpassade kunskapsbanken: Barn- och elevhälsoperspektivet byggs kontinuerligt på. Syftet är dels att lyfta barnens och elevernas situation, här och nu, dels att sprida erfarenheter, kunskap och forskning till föräldrar, politiker och andra med intresse för barns behov. Vi lyfter speciellt forskning och erfarenheter om barnens biologiska behov för den känsliga barnhjärnan, barnkroppen och alla sinnen och hur utvecklingen påverkas av olika miljöer. Det är viktigt att vuxenvärlden tar ansvar för att skapa goda förutsättningar för barn och elever i de dagliga miljöer som de vistas i.

I Kunskapsbanken informerar BARNverket även om Grundlagen, Arbetsmiljölagen, Miljöbalken, Barnkonventionen, Plan- och bygglagen, Skollagen och Lag om skydd vid olyckor och frågor som rör dessa områden.

(E) KONTAKTER

(E:1) FÖRÄLDRAR

BARNverkets viktigaste och högst prioriterade arbetsuppgift är **att föräldrar och barn ska känna sig trygga med att barnen mår bra och får vistas i hälsofrämjande miljöer och verksamheter.**

Under 2020 har föräldrar kontaktat BARNverket gällande:

Känslan av maktlöshet och förtvivlan när det gäller barnens skolplikt trots stora **brister i riskbedömningsplaner och skolväsendets systematiska arbetsmiljöarbete gällande smittskydd.** BARNverket har tipsat många föräldrar om att också kontakta "Förening covid-19, Skola&barn", som har specialiserat sig på smittskyddsarbete gällande Covid-19.

Ny-, om- och tillbyggnationer som saknar funktionskrav utifrån att **alla barn har en känslig hjärna, kropp och sinnen i stark utveckling.** Barnens lek, rörelse och samspel samt utveckling och hälsa, lärande och prestation påverkas av den fysiska miljön. Detta måste beställarna ta hänsyn till. Vid ny- om- och tillbyggnationer tycks miljömålen vara överordnade hälsomålen. Till exempel finns information om att kommuner sparar in på ventilationen på bekostnad av sämre luftkvalitet för personal och elever.

Mycket glasväggar och glasfasader skapar stora problem med visuellt och auditivt buller samt problem vid "inrymning".

"Miljödiplomerade" byggnader behöver kompletteras med **"hälsodiplomerade" byggnader och gårdar** anpassade för barns känsliga hjärnor och kroppar under stark

utveckling.

Fukt- och mögelskadade förskolebyggnader och skolbyggnader. Barn har fått byggnadsrelaterade besvär och i flera fall har barn fått uppsöka akut sjukvård och familjer har även fått flytta från orten pga otillräcklig sanering/ombyggnation i barnens förskolor och skolor. En orsak till de omfattande problemen kan bland annat vara en tystnadskultur hos politiker, tjänstemän och personalen. Dessutom föreligger en jävssituation, där kommunen är fastighetsförvaltare men också utövar egenkontroll och tillsyn. Skolhuvudmän, skyddsombud och fastighetsförvaltare samt miljöinspektörer har förnekat att barnens problem skulle kunna vara byggnadsrelaterad ohälsa utan skyller istället på psykisk ohälsa och stress hos föräldrar. Hög förekomst av fukt- och mögelskador i byggnader som ej åtgärdas är ett omfattande problem. Dessutom vittnar många föräldrar om undermålig ventilation pga för många personer i rummet i förhållande till vad ventilationen klarar av, dessutom problem med vädring, särskilt viktigt under pandemin, pga fönster som ej går att öppna.

Minskade ytor, inne och ute, för rörelse och återhämtning samt lek och fysisk aktivitet på grund av kostnadseffektiviseringar och yteffektiviseringar samt förtätning.

Bullriga miljöer med många barn på liten yta.

Skolgårdar och förskolegårdar som ej är hälsofrämjande utan påverkas negativt av trafikbuller, luftföroreningar och brist på solljus alternativt saknar solskydd.

OVK, obligatorisk ventilations kontroll, utförs inte enligt gällande regler i många skolfastigheter.

Läroplaner och ämnesmatriser/kunskapskrav som inte är anpassade efter barns ålder och utveckling.

Betygssystem som gör barnen stressade, sjuka och omotiverade att lära och prestera.

Digitalisering och skärmtid utan riskbedömningar är ett område som oroar ett växande antal föräldrar till barn i alla åldrar.

Mobbing via sociala medier.

Smittspridning samt stora barngrupper, låg personaltäthet och dålig personalkontinuitet oroar och stressar många föräldrar.

(E:2) POLITIKER

BARNverket har under året haft kontakter med samtliga 8 riksdagspartier i samband med att dokumentet "Rekommendationer till skolhuvudmän och rektorer med anledning av COVID-19" togs fram.

Vid alla kontakter med politiker har BARNverket lyft fram systemfelet att barnens behov för den känsliga barnhjärnan och barnkroppen i utveckling, inte prioriteras och att *förebyggande riskbedömningar utifrån ett barn- och elevhälso- och utvecklingsperspektiv saknas på alla nivåer och inför förändringar i samhället i stort och inom skolväsendet i synnerhet*. Som exempel kan nämnas: Nationell digitaliseringsstrategi, stadsutvecklingen, bullerförordningen, läroplanen för förskolan, ämnesmatriser och betygssystem i skolan, lagar, föreskrifter och tillsyns- och kontrollsystem i stort.

(E:3) FORSKARE VID UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR

BARNverket har under 2020 haft kontakt med forskare inom området idrott- och hälsovetenskap, barns motoriska utveckling, arkitektur, experimentell lungmedicin, beteendevetenskap, virologi, stressforskare, optiker samt ljus-, luft- och bullerforskare

(E:4) EXPERTER och PROFESSIONER

BARNverket har under 2020 haft kontakter med skolledningar och pedagoger, elevhälsopersonal och skyddsombud. Experter inom arbetsmiljömedicin och hälsa, luft, ljus och ljud samt ergonomi.

BARNverket har samtalat och haft dialog med olika yrkesgruppers representanter såsom: personal inom förskola, grundskola och gymnasium, idrottslärare, psykologer, läkare, skolsköterskor fysioterapeuter, personer inom samhällsbyggnad och trafikkontor, arkitekter, landskapsarkitekter, parkingenjörer och trädgårdsmästare, samt personal på lekparker och parklekar.

(E:5) MYNDIGHETER

BARNverket har i likhet med andra år haft många kontakter med olika myndigheter som till exempel: Skolverket, Skolinspektionen, Arbetsmiljöverket, Folkhälsomyndigheten, Boverket, Energimyndigheten, Barnombudsmannen och MSB. Kontakterna har i första hand handlat om barnhälsoperspektivet och barnens arbetsmiljö med avseende på skolbyggnader, inredning och pandemin.

(E:6) BRANSCHORGANISATIONER OCH IDEELLA FÖRENINGAR

BARNverket har under året haft kontakt med bland andra Sveriges Kommuner och Regioner, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Lärarupproret, Förskoleupproret Kommunalarbetarförbundet, Fysioterapiförbundet, Astma- allergiföreningen, Svensk ventilation, Boverket, Skolhusgruppen, Forum bygga skola och SISAB samt Föreningen COVID-19, skola och barn och Vetenskapsforum Covid-19.

(E:7) MASSMEDIA

BARNverket kontaktar ofta media eller blir kontaktat för att lämna information alternativt delta i reportage. BARNverket har under 2020 haft kontakt med alla större redaktioner samt många mindre lokala tidnings- och tv-redaktioner.

Nedan några exempel:

Dålig luftkvalité i skolväsendets verksamheter, SR, TV4, Svt

Munskydd, Svt

Tystnadskultur, uppdrag granskning

Ohälsosam arkitektur i skolväsendets verksamheter, SR P1

Bullerutsatta områden i allmänhet, elever studerar hemma under pandemin, och skolverksamheter i synnerhet på grund av byggnation, Direktpress, SvD, SR.

"Vi bygger stad" Stora konceptförskolor med avsaknad av motorik- och rörelserum samt stimulerande hälsosamma gårdar, SR.

Sydsvenskan, Kommunalarbetaren, Svt Stockholm, Skolvärlden, Dagens Samhälle, Västerbotten-kuriren, Göteborgsposten, Expressen, Aftonbladet, SR lokalradio.

BARNverket har även omnämnts i media; exempelvis TV4 nyheterna i samband med "Rekommendationer till skolhuvudmän och rektorer med anledning av covid-19"

<https://www.tv4play.se/program/nyheterna/nyheterna-1900-20-november-2020-s%C3%A4song-2020/13304614>

(F) STUDIEBESÖK

BARNverket har genomfört ett stort antal studiebesök på förskolor och skolor och observerat både ute- och inomhusmiljöer samt besökt lekparker i en stor del av Sverige.

(G) MÖTEN - KONFERENSER - SEMINARIER – MÄSSOR

4/3 White Arkitekter, Inkluderande lärmiljöer, Skolhusgruppen
18/5 Digitalt årsmöte, Skolhusgruppen, föreläsning om ett projekt där lärare fått studera en ombyggnad till flexibel lärmiljö med 3D-glasögon under planeringen
10/9 Diskussionspromenad med politiker om nybyggnationer i Spånga. På BARNverkets:s fråga om barnhälsokonsekvensanalyser hade genomförts var svaret: Nej. (se punkt Barnkonventionen)
28/9 Möte med Susanne Magnusson, ordf RF för skolsköterskor
1/10 "Ska politiker bestämma över arkitekturen", Stadsliv AB
8/10 Ventilation och covid 19, Byggdialog Dalarna
22/10 Belysning inom sjukvård och skola, Byggdialog Dalarna
5/11 Ljudmiljö, Byggdialog Dalarna
6/11 Möte med Ulla Waldenström, beteendevetare prof emeritus KI
12/11 Vad är ett pedagogiskt program för en skola? Skolhusgruppen
30/11 Kvalitet och likvärdighet i förskolan, SKR

SAMMANFATTNING av 2020:

BARNverket framhåller i alla sammanhang

- Att barn och unga är växande biologiska människor i stark utveckling med kropp, sinnen och en känslig hjärna. Barns utveckling, hälsa och lärande samt prestation påverkas av allt från gener och stress, rörelse och samspel till organisation och pedagogik samt fysiska miljöfaktorer.
- Vikten av att kompetenta förebyggande riskbedömningar och konsekvensanalyser utifrån ett barn- och elevhälsoperspektiv måste genomföras vid förändringar som rör barn och unga. Liksom att åtgärder, när risker upptäcks, genomförs snarast för att förebygga ohälsa och skada orsakade av skolväsendets verksamheter och miljöer.
- Värdegrund, lagar och föreskrifter saknar ett tydligt barn- och elevperspektiv utifrån barnhjärnans och barnkroppens behov – Dessutom brister *tillsynen och kontrollsystemet och barnen och eleverna är de stora förlorarna.*

Syftet med BARNverkets opinionsbildning är att **synliggöra det biologiska barnets fysiska och psykiska behov av rörelse och samspel i en sund miljö för optimal utveckling, hälsa och lärande**, för att i alla beslut som rör barn ta hänsyn till barns behov för utveckling, hälsa och säkerhet.

Konsekvenserna av Systemfelet - *Förebyggande riskbedömningar utifrån ett barn- och elevhälsoperspektiv saknas*. Det syns dels i samband med smittskyddsarbetet, alla ny-, om- och tillbyggnationer av förskolor och skolor runt om i landet och i funktionsprogrammen där hänsyn inte tas till barnets behov för hjärna, kropp och sinnen i en miljö som främjar växande människors utveckling, hälsa och lärande. Vi ser det även i samband med digitaliseringen, där riskbedömningar saknas utifrån ett barn- och elevhälso- och utvecklingsperspektiv.

Det vi har registrerat vid våra besök i förskolor och skolor och i den information vi får från föräldrar och andra vuxna samt barn, är miljöer som inte alltid är anpassade

efter barns och ungas behov för optimal utveckling av kropp, sinnen och den känsliga hjärnan. Detta riskerar likvärdigheten samt barns utveckling, hälsa och lärande.

Tillsynen och kontrollen av barns fysiska arbets- och utvecklingsmiljöer utifrån den känsliga barnkroppens och barnhjärnans behov är mycket bristfällig.

BARNverkets åtgärdsförslag för att skapa förutsättningar för en likvärdig skola och för att våra barn ska få bästa förutsättningar att må bra att utvecklas i hälsofrämjande miljöer:

- "Barnens arbetsmiljölag - från förskola till gymnasium"
- Gränsvärden för lägsta kvalitetsnivå
- Vuxna barnskyddsombud som företräder barn i förskola och skola
- Barn- och elevhälsan kompletteras med ergonomer och miljömedicinsk kompetens
- Nationell kunskaps- och kontrollmyndighet för skolväsendets miljöer
- Tvärprofessionell kompetens med kunskap om den växande biologiska människans behov ska vara delaktig i beslut som rör barn
- Förebyggande riskbedömningar och barnkonsekvensanalyser ska göras vid utredningar och förändringar som rör barn
- Tystnadskulturen ska brytas

Stockholm den 12 april 2021

Gunilla Niss

Ewa Malmsten

Eva Datta

Marie Wingård

Claes Wester